

Víctor GÓMEZ LABRADO, *La mestra*. València, Eliseu Climent, editor, 1995. 275 ps.

La mestra, segons la qualifica amb encert de dins mateix de l'obra estant el seu autor, Víctor Gómez Labrado, no és sinó una «modesta crònica» (p. 214); possiblement privada a consciència de ser novella per causa de la seva localització en un espai real, el del municipi de Barx (ort. ant. Bàrig), a la comarca de la Safor, en un període històric concret, del 1974 al 1982, amb la inclusió de personatges no menys reals, identificats amb els seus nom i cognom civils (com ara el cas de Josep Piera); no n'alteren aquesta condició de crònica les esporàdiques pinzellades d'ambientació paisatgística ni la relació d'alguns episodis anecdòtics en potència literaturitzables; si bé aquesta supeditació al fet viscut lleva a *La mestra* el valor universalitzador que emana de la ficció travada i versemblant, no és menys cert que aquesta seva mateixa limitació li atorga, d'altra banda, un inqüestionable interès testimonial, a la manera d'aquelles declaracions històriques que veuen compensada la seva escassa virtualitat de comunicació emotiva per mitjà d'una pletòrica capacitat de convicció racional.

Ara: de què és una «crònica» *La mestra*? Doncs ho és de l'intent de fer viable la normalització lingüística del País Valencià a través de l'escola, a l'empara del nou marc legal instaurat després de la dictadura franquista; i, en aquest sentit, cal considerar-la una radiografia fidedigna, i possiblement d'una representativitat no gens aïllada, de l'esforç ingent d'uns pocs —no sempre d'origen catalanòfon— per restituir a un país la seva identitat lingüístico-cultural enfront dels qui per ignorància secular, per interès calculat, per alienació històrica o, més aviat, per una barreja indistinta de tots aquests factors, s'hi oposen aferrissadament amb mitjans sovint al marge de qualsevol legalitat.

L'obra esdevé així un mostrari de les diverses actituds a través de les quals pot manifestar-se l'autoodi lingüístic, ja sigui des dels estaments populars o bé des de les altes esferes de l'administració dita autonòmica. Talment un report de camp per proporcionar material en brut a un curs de sociolingüística aplicada.

De la lectura de *La mestra* no sembla deduir-se que l'autor tingui o hagi parat esment en una altra obra que, tot i trair for-

malment una clara voluntat de novella i no pas de crònica, persegueix idèntic objectiu de denúncia d'una situació, molt més extrema encara, d'autoodi lingüístic com a conseqüència d'una persecució glotofàgica implacable. Es tracta de *L'esclatxa* de Renada-Laura Portet (Barcelona, El Llamp, 1986), centrada semblantment en l'estrètua temptativa d'una docent per introduir, en un poble imaginari però que podria ser qualsevol de la Catalunya del Nord, al llarg del període comprès entre el 1968 i el 1978, i a l'empara del tímid entramat propiciat per la Llei Deixonne, l'ensenyament voluntari i fora d'hores lectives de la llengua catalana dins el bloc monolític de l'escola francesa.

No sembla procedent de forçar la comparança entre totes dues obres atesos com són de diferents els supòsits formals de què parteixen i els recursos expressius respectivament emprats; però sí que cal subratllar la comunitat de plantejaments adés apuntada i, com a molt, especular sobre si la realitat sociolingüística de la Catalunya del Nord és ja prou greu com per poder ser només referida per mitjà d'una ficció no exempta fins i tot d'incursions en l'onirisme, mentre que la del País Valencià, tot i com és de conflictiva, estaria encara en condicions de veure's simplement reportada per obra d'una crònica com ara l'aquí ressenyada.

En qualsevol cas, tots dos textos donen fe del fenomen de substitució lingüística que es produeix en els límits septentrional i meridional del país, adverteixen al confiat cos central d'aquest de l'avanç inaturable amb què progressa l'erosió despersonalitzadora i, en l'àmbit pròpiament cultural, fan mèrits suficients per engruixir amb un capítol a banda, i amb marca d'origen específicament catalana, tota aquesta literatura, de filiació preferentment memorística o narrativa, a l'entorn de la socialització (o dessocialització) promoguda per i des de l'aparell escolar (i de la qual literatura, tot sigui dit de passada, constitueix una mostra antològica excel·lent el llibre *Els grans autors i l'escola* publicat el 1987 per EUMO de Vic a cura de Jaume Carbonell, Ricard Torrents, Toni Tort i Jaume Trilla).

JOSEP MURGADES